

Återlämning av Benin-bronserna

- **Hur diskursen kring återlämnande av museiföremål har ändrats till där den är idag**

Av: Ravina Masjady

Handledare: Kristina Öhman
Södertörns högskola | Institutionen för historia och samtidsstudier
Kandidatuppsats 15 hp
Etnologi | Höstterminen 2023
Arkivarie- och kulturarvsprogrammet

Abstract:

Syftet med denna studie är att analysera diskursens förändring i frågan om återlämnande av föremål från svenska museer till sina ursprungliga ägare. Huvudämnet i studien är den nuvarande repatrieringen av Benin-bronserna från Statens museer för världskultur till den nigerianska staten. Genom analys av nyhetsartiklar, som behandlat tidigare återlämningsärenden, har det gått att komma fram till att det finns en tydlig förändring kring diskursen för återlämnande av museiföremål som kan ha bidragit till det plötsliga beslutet om att själva begära att återlämna Benin-bronserna. Utöver detta inkluderar studien intervjuer med tre informanter som arbetar inom olika myndigheter, som behandlar återlämningen av Benin-bronserna. Där kan det konstateras att målet för samtliga parter är att bidra till avkoloniseringen vare sig det handlar om den egna verksamheten (Sverige) eller sin egna historia (Nigeria).

Keywords: Repatriation, museum, Benin bronzes, postcolonialism, discourse analysis, decolonisation

Innehåll

INLEDNING	1
Bakgrund	1
Syfte och frågeställningar	2
Avgränsningar	3
Teoretiska utgångspunkter	4
Diskursteori	4
Postkolonialism	6
Metod och material	8
Källkritisk diskussion	10
Tidigare forskning	12
Analys.....	14
En diskurs i förändring	14
“Dekoloniserings paradig”	19
Återlämningens roll	23
Slutdiskussion.....	29
Källor och litteratur:	33

INLEDNING

Bakgrund

Återlämnande av stulna museiföremål har varit en återkommande diskussion som har gått att läsa om i nyheterna (Nilsson, 2023), men det var inte förrän i samband med Macrons tal som återlämnings frågan fick fart och gick från om föremålen ska återlämnas till när och hur (Monroe Warne, 2019:6).

Hösten 2017 valde den franska presidenten Emmanuel Macron, under ett tal i Västafrika, att lova att Frankrike skulle återlämna de stulna föremål som hade tagits under koloniseringen. Han uppmanade senare även andra länder och museer i Europa att göra detsamma (Lundin, 2018). Kort därefter valde Tyskland att återlämna de stulna föremål som tillhörde det tidigare kungadömet Benin, idag en del av Nigeria (Hibombo, 2022), och i samma veva valde Statens museer för världskultur i Sverige att begära från regeringen om att få återlämna Benin-bronserna till Nigeria (Benaissa, 2023). För de länder som ber om att få tillbaka sina föremål är det ett sätt att kunna avsluta ett långvarigt kapitel som följt den europeiska kolonialiseringen och återföra föremålen till ursprungsländerna. Sverige har nu, precis som andra länder i Europa, också börjat se över de föremål som finns i de olika museerna och initierat återlämnande av olika föremål som har på ett eller annat sätt stulits från ursprungsländerna.

Benin-bronserna kommer ursprungligen från kungariket Benin, som låg i dagens Nigeria. Dessa föremål som hade rituell och historisk mening, plundrades av brittiska trupper under 1897 och fördes ut ur landet. Det var flera tusen föremål som stals från kungariket Benin och sedan såldes till museer och privatpersoner runt om i Europa. En del av dessa föremål hamnade på Etnografiska museet i Sverige, detta genom olika donationer varav en som gjordes av en tysk professor men de förvärvades även via internationella konstmarknaden (Världskulturmuseerna, 2020; Världskulturmuseerna, 2023). Att Nigeria har velat ha tillbaka sina föremål har varit ett känt faktum då de begärde att återfå sina föremål redan år 1930 (Gregg, Emma 2022).

Det är inte första gången återlämnande av stulet föremål görs från Sverige. Etnografiska museet hade under början av 90-talet fått förfrågan om att återlämna en totempåle till den kanadensiska urbefolkningen Haisla och ärendet avslutades inte förrän 2006 då Sverige återlämnade totempålen (Nilsson, 2023). Återlämningen av totempålen skedde dock varken utan motstånd eller olika krav som ställdes från Etnografiska museet, samt olika försök till kompensering från Haisla folket (Westberg, 2002:139). De krav som till en början ställdes av den svenska regeringen var att befolkningen enbart skulle få tillbaka föremålet om de kunde bygga och bevisa att de kunde behålla den i ett museum som ett museiföremål, detta trots kunskap om att befolkningen själva skulle stå för sådana kostnader samt föremålets vikt och syfte för ursprungliga ägarna (Westberg, 2002:142f).

Sverige gick till sist med på att ge tillbaka föremålet men detta gjordes dock inte utan den kompensation som urbefolkningen hade gett förslag på i början för att få tillbaka sitt föremål, vilket var att bygga en ny totempåle samt att de, på samma totempåle, utförde en välsignelse ritual (Westberg, 2002:145). Några år därefter fick Haislafolket tillbaka sitt föremål och valde att begrava den (Nilsson, 2023), något som museet och regeringen visste var viktigt för Haislafolket och var en av anledningarna bakom motståndet till att skicka tillbaka den (Westberg, 2002:140ff).

Idag har initiativet till återlämnande av föremål, Benin-bronserna, tagits av en museimyndighet i Sverige, Statens museer för världskultur, som lämnade en begäran till regeringen om att återföra föremålen till ursprungslandet. Detta skifte i återlämningsfrågan är intresspunkten för denna studie som behandlar hur diskussionen kring återlämnande har förändrats över tid till där den är idag. Att denna studie dessutom är aktuell går att se då det i skrivande stund skedde en ändring i frågan om återlämning av föremålen, som gick från att Statens museer för Världskultur har gjort en begäran om återlämnande och inväntar svar, till att de nu, den 16 november 2023 har fått godkännande från staten om att "återföra" Benin-bronserna till Nigeria (Världskulturmuseerna, 2023).

Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka hur diskursen gällande återlämning av museiföremål har förändrats från en tid av skepticism, vad gäller ursprungslandets förmåga att kunna bevara det egna föremålet. Till idag där en museimyndighet i Sverige själva utreder och begär regeringen

för återlämnande av Benin-bronserna till Nigeria. Fokus kommer att ligga på det initiativ som tagits för återlämningen av Benin-bronserna och hur återlämningsfrågan har förändrats i nyhetsartiklar, efter totempålels återlämning fram till idag. Studien har också som syfte att belysa den förändring i diskurs genom intervjuer med både avsändare och mottagare av Benin-bronserna. Den avsändande myndigheten som kommer intervjuas är Statens museer för världskultur som är en museimyndighet som förvaltar det statliga internationella kulturarvet i Sverige, dessutom kommer intervju med kulturdepartementet i Sverige att göras. Den mottagande myndighet i Nigeria, National Commission for Museum and Monument (NCMM). Intervjun ger även en inblick i föremålets signifikans för motparterna.

De frågeställningar som kommer att besvaras är:

- Hur har diskursen för återlämning av museiföremål förändrats i svensk media?
- Vilka spår av avkolonisering kan man se i återlämningsprocessen av Benin-bronserna?
- Vilken roll har återlämningen av Benin-bronserna för mottagare samt avsändare?

Avgränsningar

I denna studie utgår fokus främst på återlämningen av Benin-bronserna men då en del av studiens syfte är att undersöka förändringen av diskursen vad gäller återlämningsfrågan kommer flera fall av återlämningsärenden att analyseras. Dessa fall av återlämningsärenden diskuteras utifrån fyra olika nyhetsmediers publicerade artiklar, som har behandlat olika återlämningsärenden och där återlämningsfrågan har diskuterats. Dessa ärenden kommer dock inte att behandlas i intervjuerna utan endast användas för att illustrera förändringen i diskursen. De berörda nyhetsmedierna är Aftonbladet, Expressen, SVT Nyheter samt Dagens Nyheter, som är de största nyhetsmedierna i Sverige.

Vad gäller analys av intervjuerna, kommer fokus främst att ligga på återlämning av museiföremål och då återlämningsfrågan i sig är en aktuell företeelse där det handlar om flera museiföremål, kommer denna del av studien avgränsas till enbart Benin-bronserna. För att avgränsa studien ytterligare då Benin-bronserna i sig är utspridda i museer över världen och det handlar om över 5000 föremål, kommer denna studie enbart behandla återlämningen av Benin-bronserna som Statens museer för världskultur, i skrivande stund, fått medgivande för

återlämning (Världskulturmuseerna, 2023). Det handlar då om 39 Benin-bronser som återlämningen nu planeras för.

Teoretiska utgångspunkter

De teoretiska utgångspunkterna som anses relevant för att besvara frågeställningarna i denna studie är diskursteori samt postkolonial teori. I förklaringen av de teoretiska utgångspunkterna förklaras även de olika begrepp som används i denna studie.

Diskursteori

Diskurs kan enklast förklaras som en ram där olika tecken får betydelse inom ett specifikt område och där detta görs genom uteslutande av andra tecken (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:32f). Inom diskursteorin anses det inte finnas en objektiv sanning utan sanningen är något som skapas för stunden, precis som kultur och identitet inte är något bestämt och är föränderlig, är även diskursen kring olika förhållningssätt till olika "problem" i samhället också föränderliga (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:36). Genom diskursanalys går det att belysa och skapa en förståelse för hur språket skapar och formar en verklighet eller flera verkligheter. Beroende på hur något sägs, när och i vilket sammanhang, skapas en verklighet eller förståelse för en viss företeelse i det givna sammanhanget (Bolander & Fejes, 2015).

Inom diskursteorin talas det även om det *diskursiva fältet* som innefattar de tecken som utesluts eller har uteslutits (Laclau & Mouffe, 1985:111f), detta innebär att det finns ord som inte används eller undviks att användas för att det inte passar eller har slutat att "passa in" i den aktuella diskursen. Ett exempel som beskrivs i denna studie, om hur den språkliga diskursen vid återlämnande av museiföremål har förändrats, framträder i John Warne Monroes (2019:6) artikel. Warne Monroe (2019:ibid,.) belyser hur det språkliga förhållningssättet bland museer, hos tidigare kolonialmakter, gick från "om" de ska återlämna föremålen till "hur" och "när" föremålen ska återlämnas och att denna vändning skedde som ett resultat av Frankrikes president Emmanuel Macrons tal. Det visar hur diskursen, vad gäller återlämnings frågan, har förändrats och inte varit en del av en fast struktur eller självklarhet i samhället, utan något föränderligt och där det idag är repatrierings frågan som är självklar.

Innan det förklaras vidare om diskursteorin gäller det att klargöra vad som menas med *återlämning* och *repatriering*, då dessa två ord är det som främst dyker upp och skiftar i denna studie. Återlämning är det som i första hand dyker upp bland svenska tidningsartiklar och som Världskulturmuseet själva använder när de talar om Benin-bronserna (Världskulturmuseerna, 2023). Återlämning, som det förklaras i policydokumentet för Statens museer för världskultur (2021), innefattar även repatriering. Söker man på ordet återlämning och dess betydelse förklaras det med att “lämna tillbaka”, “återföra” eller “returnera”. Repatriering förklaras av statens museer för världskultur (2021), i samma policydokument, som “Att återlämna/återföra ett objekt till nation, stat, urfolk eller annan grupp (vid lagbrott mot grupp)”. På NCMMS hemsida används repatriering i samband med att föremålen har ett ursprungsland och sedan, där det skrivs om föremål som har repatrieras som att de har “kommit hem” eller “tillbaka”, detta skrevs i samband med återlämning av Benin bronserna från Tyskland (NCMM, u.å). Då det idag kan konstateras att fokus ligger på att återföra föremålen hem, även om återlämna och repatriering kan verka vara liknande, så är skillnaden ändå den mening och det vikt som det får och ger beroende på vilket som används och av vilken part, om det är avsändare eller mottagare.

Ett annat begrepp som är viktigt att känna till inom diskursteorin och som används inom denna studie är *nodalpunkt* som enklast kan förklaras som ett privilegierat tecken, ett centrum, där olika tecken samlas och får sin mening genom (Laclau & Mouffe, 1985:112). Laclau och Mouffe (1985:112f) menar att varje diskursivt fält kämpar med att skapa ett centrum där andra tecken får sin betydelse genom och nodalpunkten blir denna fixering inom det diskursiva fältet. Inom diskursen för återlämnande av museiföremål idag, kan repatriering anses vara nodalpunkten och där andra tecken inom samma nät får sin betydelse genom.

Flytande signifikant är ett annat begrepp som är av intresse inför denna studie, som innebär den kamp som finns för att komma fram till en nodalpunkt. Det är nodalpunkterna, eller det som är en nodalpunkt inom en viss diskurs, som också kan vara flytande signifikanter då det inom andra diskurser är det andra tecken som kan vara det privilegierade tecknet. Inom diskursen för återlämnande av föremål vore det intressant att se vilka tecken som kan bli nodalpunkt inför återlämningen samt om det belyser en form av kamp mellan mottagare och avsändare om tecken som försöker utesluta varandra (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:35f). Eftersom en del av uppsatsen utgörs av att svara på frågeställningen om vad återlämningen har för roll för mottagare samt avsändare kommer diskursteorin att användas för att kunna belysa hur det talas

om föremålen och dess vikt för respektive parter samt vilka andra tecken som utesluts eller har uteslutits.

Postkolonialism

Postkolonialism är den andra teorin som kommer att tillämpas i denna studie. Den kommer primärt användas för att granska relationen mellan en tidigare kolonialstat och ett land i väst, och de olika maktstrukturer som kan belysas genom de språkliga diskurserna. De fasta strukturerna inom postkolonial teori, eller det teorin bygger på, är en granskning av samtiden genom kolonialismens historiska effekt (Berg, 2016:273). Enligt postkolonialismen slutade aldrig kolonialismen att existera utan det är något som fortfarande påverkar och präglar dagens samhälle och det påverkar de tidigare koloniserade länderna/staterna lika mycket som de koloniserande (Thörn, Eriksson, Eriksson Baaz, 1999:14f).

I denna studie kommer postkolonialismen användas eftersom alla länder blivit påverkade av kolonialismen på ett eller ett annat sätt. Anledningen till att Sverige förklaras som ett land i väst inom denna studie och inte en kolonialstat är för att det oftast hamnar utanför de "riktiga" kolonialmakterna, dock gäller det att inför denna studie att ha i åtanke att Sverige inte var neutral under kolonialiseringen då förutom att ha varit en del av slavhandeln för dess ekonomiska vinst, försökte Sverige även att bli en kolonialmakt men misslyckades (Stråth, 2012:127f). Dessutom går det också att argumentera att ägandet i sig av koloniala föremål kan vara ett uttryck för koloniala strukturer även om Sverige inte direkt deltog som en kolonialmakt.

Edward, Said (1993:7ff) skrev om de olika maktstrukturer som upprätthålls mellan väst och öst, genom tankar och idéer av en överlägsenhet hos väst som enbart går att finna genom förhållandet som finns till en öst. Väst, eller europeisk kultur och folk är överlägsen genom sitt förhållande till "orienten" där den egna (väst) sätt att göra eller utföra saker på är korrekt och så som det ideala samhället ska se ut medan resten "det icke europeiska" inte kan nå samma överlägsenhet (Said, 1993:9).

För att ge ett exempel på maktstruktur och där väst ideal om hur en befolkning ska förhålla sig och bevara ett föremål som tillhörde befolkningen själva, kan vi återgå till exemplet med återlämningen av totempålen. Detta är ett tydligt exempel på tillämpning av makt och där olika

maktstrukturer går att belysa. Ett land i väst som tar med sig ett föremål, trots kunskap vid senare tillfälle (innan föremålet förvärvats) att den hade en ägare (Westberg, 2002:), och därefter ställer landet i väst krav på hur föremålet ska bevaras, presenteras och behandlas, innan ägarna får tillbaka den. Detta belyser inte enbart maktrelationer mellan parterna utan även den överlägsenhet och "korrekthet", vad som anses rätt sätt att göra saker på. Som Said (1993:33ff) skrev när det gäller kunskap och det rätta sättet som saker kan göras på, utifrån den kunskap som väst själva innehar; att bevara totempålen på ett museum är det enda korrekta sättet att göra det på och där struntas Haisla folkets egen förståelse och kunskap om det egna föremålet.

Ett annat exempel, där både diskurs och postkolonial teori förekommer, är just vid och efter Macrons tal. Trots att Nigeria vid flertalet tillfällen hade begärt att få föremålen återlämnade togs det inga åtgärder förrän ett land i väst, en före detta kolonialstat dessutom, valde att uttala sig om frågan och uppmanade även andra att göra detsamma och att det blev startskottet för en större projekt där allt fler länder började ta initiativ till återlämnandet. Detta förändrade, som tidigare nämnt, både diskursen för återlämnande och där repatriering blev nodalpunkten, samt belyser en maktstruktur där återlämningsfrågan ej ansågs lika viktig förrän ett land i väst agerade. Det innebär inte att Macrons tal ensam bidrog till att länder började återlämna föremål, däremot visar det på den maktstruktur som fortfarande genomsyrar, där talet också sätter press på fler länder som besitter dessa föremål.

Ett begrepp som kommer att användas inför denna uppsats och kan kopplas till både Macrons tal, samt repatriering och återlämnande som företeelse, är begreppet avkolonisering. Avkolonisering eller dekolonisering har många betydelser och kan ha olika innebörd beroende på i vilket sammanhang det används, det är också en del i postkoloniala teorier. Avkolonisering kan innebära en process och försök till att göra upp med det tidigare koloniala förflutna och bemötandet av det felaktiga som har gjorts. Begreppet kan innebära olika i olika länder, sammanhang och även i museivärlden. Brulon Soares och Andrea Witcomb (2023:2) förklarar att beroende på vilket sammanhang det gäller kan avkoloniseringen se ut och utföras på olika sätt. För länder i Afrika kan avkolonisering innebära repatriering av museiföremål, för Latinamerika kan det innefatta att låta omfördela museernas makt och låta marginaliserade grupper få en större del i återberättandet av föremålens vikt och historia. Avkolonisering kan även innebära att omtolka och återberätta historien utanför "huvudberättelsen" som har berättats genom kolonialhistorien (har sin bakgrund i den koloniala historien) (Brulon Soares & Witcomb, 2023:2). Avkolonisering kan alltså se olika ut men där målet är liknande, vilket

är att antingen den tidigare koloniserade väljer att avkolonisera och återfå sin makt över sin egen historia eller den tidigare koloniserandes försökt till att göra upp med deras koloniala förflutna.

Metod och material

För att besvara studiens frågeställningar kommer en kvalitativ metod att användas då den ger möjligheten att analysera innehållet av den samlade empirin. Som empiri kommer både intervju och analys av nyhetsartiklar att användas. Intervju som metod både tillåter och ger plats för individers egna erfarenheter och åsikter (Bryman, 2011:414f). Intervju ger också plats till respondenternas(intervjupersonernas) egna upplevelser samt hur betydelsen av repatrieringen uttrycks, på detta sätt går det att senare belysa de olika språkliga diskurser som kan uppenbara sig. Formen av intervju som används blir semistrukturerade intervjufrågor då det ger plats för följdfrågor.

De som är av intresse för att delta i intervjun är representanter eller personal som arbetar inom specifika organisationer och myndigheter som har hand om återlämningsfrågorna för Benin-bronserna. De berörda myndigheterna, där relevanta representanter har intervjuats via Zoom eller Skype, är National Commission for Museums and Monuments i Nigeria som går vid förkortningen NCMM, Statens museer för världskultur och kulturdepartementet. Kulturdepartementet är med i listan då det vore intressant med information från de som tar beslut vid återlämningsärenden, hur återlämningsfrågan har behandlats och förändrats hos dem samt deras syn på det idag.

Intervjuerna varade mellan en timme och en timme och tjugo minuter och alla medverkande respondenter (informanter) var insatta i återlämningen av Benin-bronserna.

För att skydda och respektera respondenternas rätt till anonymisering kommer inga namn eller uppgifter att förekomma i denna studie som kan kopplas till respondenterna och då alla tre respondenter arbetar inom myndigheter gäller det att vara extra noga med vilka uppgifter som förekommer här. För att skydda respondenterna som arbetar inom dessa myndigheter, då återlämningsfrågan i sig är aktuellt i skrivande stund, kommer respondenterna att ges en bokstav där respondent hos Statens museer för världskultur, får pseudonymiseringen A, respondenten hos National Commission for Museum and Monuments, får pseudonymiseringen B och respondenten hos kulturdepartementet får pseudonymisering C. Då en av respondenterna

var högt uppsatt väljs det också en särskild försiktighet kring både användandet av kön samt någon annan information som kan kompromissa informanternas identitet. Av denna anledning kommer ordet hen att användas vid hänvisning till samtliga respondenter och ingen annan uppgift att förekomma än de uppgifter som har förekommit här.

Formen av intervjun är semistrukturerad och frågorna som ställdes till alla respondenter var öppna och av relativt liknande karaktär, följdfrågor ställdes där det ansågs att det behövdes mer information eller komplettering.

Kvalitativ innehållsanalys kommer även att användas för att analysera nyhetsartiklar för att se vilka tidigare diskurser som går att belysa vad gäller återlämningsfrågan och jämföra hur diskursen sett ut innan 2017 (årtalet för Macrons tal) samt efter, för att belysa vilka diskurser som har varit relevanta och hur det har förändrats. Intervjuerna används sedan som en komplettering för att kunna besvara vad som kan ligga bakom denna vändning och fortsätta på hur diskursen kring återlämning/repatriering har förändrats. Kvalitativ innehållsanalys används inom forskning för att analysera olika former av text, det kan vara allt från handskrivna till digitala texter (Bryman 2011, s. 281). Vilket är det som passar inför denna studie då meningen här är att använda olika artiklar, både tidningsartiklar och forskning.

Det är artiklar hos fyra nyhetsmedier som kommer att granskas, där årtal för publicering av artiklarna sträcker sig från 2007 fram till 2023 som kommer analyseras för att visa på hur diskussionen har förändrats kring återlämning samt repatriering. Anledningen till att det är de åren som har valts är för att granska hur återlämningsfrågan såg ut och om det förändrades något efter återlämnandet av totempålen, vilket hade gjorts året innan. Det är 4 artiklar per nyhetsmedier som granskas, sammanlagt 16 artiklar, och årtal är blandade mellan de olika tidningsbolagen men håller sig mellan berörda år, vilket är 2007 till 2023.

De olika nyhetsbolagen består av Dagens Nyheter (DN), Aftonbladet, SVT Nyheter och Expressen. De nyhetsbolag vars artiklar kommer att analyseras är: Dagens Nyheter. (DN) är ett oberoende mediebolag och Sveriges största morgontidning. DN har funnits sedan 1864 och läses av över en miljon människor dagligen (DagensNyheter., 2008). Aftonbladet som har funnits sedan 1830 och är en kvälls- och nättidning som är det primära nyhetskällan för befolkningen i Sverige (Aftonbladet, 2020). Expressen som är en kvällstidning som startades 1944 det är idag en av Sveriges mest lästa kvällstidningar. Företaget Expressen lifestyle AB

ger också ut tidningarna GT och kvällsposten (Expressen, 2017). Slutligen kommer även SVT Nyheter inkluderas vilken finansieras av svenska staten i form av public-service avgiften. SVT bedrivs i allmänhetens tjänst och ska verka självständigt från politiska och kommersiella intressen (SVT u.å).

Källkritisk diskussion

Återlämning av museiföremål valdes inför denna studie som ett resultat av egen bakgrund och intressen för sådana frågor. Efter att ha följt de olika debatterna och diskussionerna vad gäller diverse återlämningsärenden genom åren i nyhetsmedier och sociala medier, och märkt en förändring, var det enkelt att välja vad studiens fokus skulle ligga på. Detta innebär dock inte att forskarens egen position och tidigare kunskaper inte påverkar hur empirin tolkas och analyseras, även om neutralitet är det som är målet, så är tolkningen av det empiriska materialet också formad av forskarens egna förståelse och diskurser kring ämnet.

Då studiens huvudfokus ligger på återlämningen av Benin-bronserna är uppsatsen också väldigt avgränsad till det specifika återlämningsärendet, även om andra återlämningsärenden presenteras och analyseras används de enbart till syftet av att kunna skapa en förståelse kring hur diskursen har förändrats. Av denna anledning är det enbart tre informanter men dessa också är insatta i återlämningsärendet av Benin-bronserna vilket är av mer värde i denna studie där fokuset just är det specifika återlämningsärendet. Ärendets unikheter, där återlämningen av dessa föremål har gjorts av Statens museer för världskulturs eget bevåg, skiljer sig dessutom från tidigare återlämningsärenden och inom myndigheten Statens museer för världskultur ingår museerna Medelhavsmuseet, Östasiatiska och Etnografiska, vilket representanten som intervjuades behandlade återlämningsfrågor för samtliga museer. Studiens begränsning kommer dock även med brister så som att respondenter från andra museer hade också varit intressant att intervjua och få deras insyn i återlämningsfrågor för (musei)föremål och därmed kunnat täcka en större fält. Det är dock viktigt att betona att det är en begränsad mängd respondenter som på ett konstruktivt sätt kan bidra till relevant empiri i frågan.

Samtliga intervjuer ägde rum via Zoom eller Skype och spelades även in med respondenternas samtycke. Inspelningen av samtliga intervjuer transkriberades för att kunna återge det som berättats så korrekt som möjligt. Vad gäller intervjufrågorna gäller det att ha i åtanke att då metoden var semistrukturerad intervju att alla frågor inte är med i intervjuguiden, detta då vissa

frågor fick anpassas under intervjun i sig utefter respondenternas svar och vad som passade för stunden. Intervjuguiden är relativt lika vad gäller frågor och teman, däremot gäller det även här ha i åtanke att frågorna ställdes till olika parter inom återlämningen där ena har föremålen i ägo, avsändaren, och den andra ska få tillbaka föremålen, mottagaren och därför kan vissa frågor urskiljas. Frågorna skrevs också på engelska för den ena mottagaren och på svenska till de andra och även där kan frågorna skiljas baserat på språkliga tolkningar av ord och begrepp. Hur respondenterna uppfattade frågorna och svaren som gavs är också något som påverkar det samlade empirin och studiens resultat. Vilka svar som samtliga respondenter gav påverkades också av min roll som intervjuare och att detta är något som ska publiceras. Vid intervjun med respondenten från Statens museer för världskultur svarades flera av frågorna med försiktighet eller där respondenten kände att hen inte kunde uttrycka sig, vid vissa följdfrågor bad respondenten mig att läsa i olika hemställan eller andra dokument vad gällde Benin-bronserna. Under denna intervju var min roll som intervjuare ganska synlig och det var uppenbart att det fanns en viss försiktighet kring hur det svarades på alla frågor. Vad gäller respondenten på Nation Commission for Museum and Monuments samt Kulturdepartementet var respondenterna mer öppna och villiga med att svara på frågorna samt delade med information utöver de frågor som ställdes. Min position som intervjuare hamnade åt sidan vid vissa tillfällen och det blev en mer öppnare diskussion. Hur det kommer sig att respondenten för Statens museer för världskultur kom att vara försiktig kan ha att göra med hur tidigare återlämningsärenden har hanterats.

Vad gäller återlämning och repatriering användes dessa ord olika under intervjun med respondenterna, beroende på vem som intervjuades, där avgjordes detta beroende på vilka ord verksamheterna de representerar har använt i representativ hemsida. De hemsidor som har undersökts är NCMMs hemsida där det ord som främst användes var repatriation(repatriering) och av denna anledning användes repatriering som ord i intervjuguiden och under intervjuns gång (NCMM, u.å). Vad gäller Statens museer för världskultur samt Kulturdepartementet användes ordet återlämning vid intervjun då det var det som framkom i respektive hemsida (Regeringskansliet, 2023; Världskulturmuseerna, 2023). Detta innebär dock inte att det var de ord som respondenterna själva använde eller skulle ha använt, vilket av orden som jag använder kan påverka det ord som respondenterna använder också.

Återlämningsärenden inte är något nytt och där begäran om att få tillbaka föremål som finns i museer inte är ovanliga gäller det även här ha i åtanke att denna studie enbart täcker ett mindre

fält i en större företeelse. Det finns väldigt mycket som har skrivits i nyhetsmedier angående återlämning och även i olika länder, denna studie fokuserar enbart i svenska nyhetsmedier, enbart 4 av dem dessutom, och därmed täcker den inte hur diskursen har sett ut i nyhetsmedier i andra länder, bland annat ursprungsland för föremålen, eller andra nyhetsmedier i Sverige. De fyra nyhetsmedier som valdes är de vanligaste nyhetsmedierna i svenska hushåll och de största. Att de fyra nyhetsmedierna dessutom är dags- och kvällstidning skiljs sättet som nyheterna presenteras, vad gäller rubriker och ordval, också varit intressant att analysera då det märkts en markant skillnad mellan ordvalen och hur återlämningsärenden har behandlats under de berörda åren. En annan viktig aspekt att ha i åtanke är att studien är begränsad till att behandla de artiklarna som går att komma åt i tidningarnas online databaser. Samtliga nyhetsmedier har relativt utförliga onlinearkiv men det finns ingen möjlighet att få insyn i vad som inte gjorts tillgängligt för allmänheten.

Tidigare forskning

Etnografen Charlotte Engman (2023) belyser i sin avhandling ”Desires of decoloniality and museal logics - Encounters between the Swedish Museum of Ethnography, democratic ideals, and contemporary audiences”, Etnografiska museet försök till dekolonisering av museiföremål och museet generellt, genom fokus på hur museerna idag försöker komma bort från dess koloniala arv. Dekoloniseringen visas även på genom försök att samarbeta med svenskar med afrikanskt påbrå för att även få med representationen bättre. Förutom detta ligger även fokus på hur museet villkoras genom omgivningens kulturella och sociala processer (Engman, 2023:258f).

Michael J Reppas II (2017) som är en jurist belyser i artikeln ” Empty International Museums' Trophy Cases of Their Looted Trophy Cases of Their Looted Treasures and Return Stolen Property to the Countries of Origin and the Rightful Heirs of Those Wrongfully Dispossessed”, om repatrieringens vikt för nationer och folk där olika föremål har på ett eller annat sätt stulits ifrån och därefter hamnat hos andra länder i deras museer. Han tar också upp de betydelser som föremålen tillskrivs hos museerna och hur det förändras när det väl återlämnas till respektive ägare av föremålen. Utöver detta belyser artikeln även föremålets vikt för ursprungsländerna/befolkningen för avslutande av ett oftast hemskt

kapitel, men även att återlämnings frågan i sig inte är enkelt då det anses att länderna eller befolkningen som begär om att få föremålet tillbaka alltid kan “ta hand” om det på rätt sätt.

Författaren John Warne Monroe (2019) behandlar i artikeln ” Restitution and the Logic of the Postcolonial Nation-State African” effekten av Macrons tal och påverkan på andra länder runt om i Europa vad gäller återlämningen och repatrieringen av de föremål som finns hos olika museer. Artikeln visar på att talet inte enbart var för rättvisans skull utan även ett försök till att se över och handskas med sitt koloniala förflutna och strävan mot en dekolonisering för landet.

Författaren Jérémie Eyssette (2023) uppmärksammar i sin artikel ”Restitution vs. Retention: Reassessing: Discourses on the African Cultural Heritage”, diskurser inom repatriering i sin artikel och hur olika museer handskas med frågan om repatriering och vilka strategier som tas för återlämnandet av föremål. Artikeln belyser även de ursäkter som används vid återlämnande av föremål så som säkerhet, juridik eller tillgänglighet och undersöker om de museer som berörs under forskningen verkligen arbetar för repatriering eller enbart ursäktar sig.

Historikern Oluwatoyin Sogbesan och arvsarkitekten Tokie Laotan-Brown (2022) tar upp i sin artikel ” Reflections on the Customary Laws of Benin Kingdom and Its Living Cultural Objects in the Discourse of Ownership and Restitution”, de två vanligaste frågorna som oftast dyker upp vid diskussionen om repatriering vilket är “vilka som kommer att ha ansvaret för föremålets vårdande?” och “hur kommer föremålet att bevaras?”. Dessa frågor är det som författaren försöker besvara i artikeln och lyfter även vikten av föremålen, Benin-bronserna, och vad det representerade för kungariket Benin innan de blev en del av ett museiföremål.

Analys

Inför den första analysen är främsta fokus på förändringen av diskurs där utgångspunkten är hur återlämningsfrågan har behandlats inom svensk media med start 2007 och fram till idag där Benin-bronsernas återlämning har diskuterats. Det analysen först fokuserar på är ordens användning inom de olika nyhetsartiklarna så som hur ofta orden återlämning samt repatriering förekommer och mellan vilka årtal de förekommer mer eller mindre. Genom detta går det att även granska vilka nät som bildas inom diskursen för återlämning, vilka fler ord som förekommer och som går att hänvisa tillbaka till eller som berör återlämning. Här granskas även vilka ord som inte längre används eller undviks att användas, det diskursiva fältet. I första delen av analysen behandlas de olika återlämningsärenden och nyhetsartiklar där återlämningsfrågan som de olika nyhetsmedierna har redogjort. Efter varje fall diskuteras förändringen av diskursen och avslutas med hur återlämningsfrågan har behandlats de senaste åren fram till Benin-bronsernas återlämning.

Vid analys del två och tre behandlas de två sista frågeställningar och där dessa analyseras och besvaras med hjälp av intervjuerna som har gjorts med samtliga respondenter. Det empiriska materialet i analys del två fokuserar på främst vilka diskurser som kommit att bli synlig genom respondenternas svar samt på detta sätt kunna belysa vilka diskurser som används inom respektive verksamhet. Den postkoloniala teorin används flytande genom hela analysen.

En diskurs i förändring

När det kommer till antalet gånger som återlämning eller repatriering framträder i de olika individuella nyhetsartiklarna, är det främst återlämning som fokuset besitter och i vissa fall, främst de senaste artiklarna, är repatriering som blir alltmer synlig. Andra ord och tecken som går att hitta i artiklarna är "lämna tillbaka" och "återföra".

På DN (Ullberg, 2007) publicerades det 2007 i artikeln "Krav på museer: lämna tillbaka mer!" om framtida återlämnandet av flera museiföremål, detta då Världskulturmuseerna i Göteborg hade blivit meddelade om att Bolivia planerade på att kräva tillbaka sina föremål. När artikeln skrevs handlade det om cirka 17 000 föremål. 17%, av föremålen som fanns på Världskulturmuseerna i Göteborgs ägo (Ullberg, 2007). I denna artikel framträder ordet repatriering för första gången, inom just de berörda åren. Där presenteras repatriering som

“ordet för dagen” och förklaras vad som menas med ordets innebörd. Där förklaras ordet repatriering som återbördande, vilket innebär att lämna tillbaka eller återlämna, och att detta görs till de nationer eller privatpersoner som anser sig själva vara de berättigade ägarna till föremålet (Ullberg, 2007).

Efter återlämningen av totempålen, som beskrevs i bakgrunden, verkade synen på återlämnande av föremål ha varit positivt utifrån de olika artiklar som publicerades under 2007 av DN, där chefer på olika museer intervjuades (Ullberg, 2007; Pauli, 2007). Den främsta anledningen till den positiva inställningen, enligt intervjun med dåvarande chefen på etnografiska museet, som hade återlämnat totempålen samt mänskliga kvarlevor till Australiens aboriginer, var att inget gick förlorat. Totempålen återlämnades, trots “...tveksamt fall...” (Paulie, 2007) dock behövde museet inte vara utan en då de fick en ny och en identisk dessutom av släktingar vars första totempålen tillhörde. Vad gäller fallet med de mänskliga kvarlevorna blev det positiva i det fallet att det resulterade i “...fin samling aboriginsk konst...” (Paulie, 2007). När det skrivs i DN under 2007 i de två olika artiklarna, angående återlämnande av museiföremål, ses det som positivt att samarbeta och föra en dialog med de som gjorde en begäran för att få (musei)föremål återlämnade, dock verkar det positiva ligga i att inget gick förlorat och att det snarare var gynnsamt (Ullberg, 2007; Pauli, 2007).

Kort efter begäran av totempålen gjordes en ny begäran för återlämnande av föremål, denna gång av Peru för att få tillbaka Paracastextilierna som fanns på Världskulturmuseet i Göteborg (Expressen, 2009). Just denna process av begäran samt hantering av begäran för återlämning har varit unikt eftersom det kastar ett ljus på förändringen av diskursen för återlämnande, detta då förfrågan går att se på olika nyhetsartiklar och där förändringen av diskursen sträcker sig till där vi är idag. Ärendet är även intressant då den sträcker sig mellan de åren som denna del av analysen berör. När det skrevs om Paracastextilierna är dess bakgrund, att den har stulits och därefter hamnat på museet, inget som det läggs mer anmärkning på i artikeln då det nämns kortfattat. Fokuset ligger däremot på textilernas skörhet som anledning till att fortsätta bevara den på museum i Sverige (Aftonbladet, 2010). Det som det sätts betoning på är att det dessutom är en kostnadsfråga för museet att behöva återlämna Paracastextilierna. En komensation som föreslogs då av Göteborg var att ge Peru äganderätten men att fortsätta behålla den i säkerhet i Göteborg (Expressen, 2009). Några år senare återlämnades fyra av textilierna till Peru, detta för att undvika rättslig tvist (Cederskog, 2014). De första Paracastextilierna återlämnades 2014 och där användes ordet repatriering i samband med att det skulle vara något hoppfullt för så

kallade framtida repatrieringar (Cederskog, 2014). Det viktiga med återlämningen, som tas upp i artikeln, är att föremålen ska förvaras i rätt klimat samt att de säkras för eftervärlden och framtida forskning.

Återlämnande av Paracastextilierna har tagit tid och därigenom skett gradvis, i slutet på 2017 återlämnades 51 av Paracastextilierna och där betonas det att det är stulna föremål som återlämnas, samt att de hade hamnat runt museer i världen genom olaglig export samt att de hamnade i Göteborg på ett sätt som inte hade setts som acceptabelt idag (Håkansson, 2017). Det togs även upp om att återlämningen är ett sätt att skapa ett samarbete mellan Peru och Göteborg. Återlämningen av föremålen avslutades dock inte där under 2017 utan det togs även upp att de resterande 35 föremålen skulle återlämnas under 2021 (Håkansson, 2017). Detta är ett återlämningsärende som har sträckt sig över flera år och det intressant med detta ärende, som tidigare nämnt, är hur diskussionen kring föremålen samt förhållningssättet kring dess återlämning har förändrats.

Det som detta ärende belyser är inte enbart förändring av diskurs genom ord såsom skörhet och säkerhet som användes till en början som anledningar till att föremålen inte kunde återlämnas, dessa ord kan även undersökas ur ett postkolonialt perspektiv. Att textilierna är sköra samt att den kunde behållas i säkerhet i Göteborg, visar även på tron om överlägsenhet, vad gäller kunskap om föremålen, i jämförelse med landet och befolkningen som föremålen ursprungligen kom från. Det visar även på att den kan bättre bevaras och säkras för framtiden än vad den skulle kunnat ha gjort i ursprungslandet.

Under den första återlämningen av föremålen uttrycks det även något som kan översättas som både en oro som museet hade samt en förväntan där det uttrycktes att det viktiga är att föremålen bevaras rätt samt säkras för eftervärlden, detta visar ytterligare på om den "rätta" kunskapen samt sättet att bevara föremålen på. När ytterligare föremål återlämnas några år senare är detta inte något som tas upp igen och det går från att ha enbart återlämnat 4 till 51 föremål på en gång.

Andra fall vad gäller återlämnande, som har behandlats i Sverige, har främst varit återlämnande av mänskliga kvarlevor (Expressen, 2008). Det är olika kvarlevor som har återlämnats till olika länder och urbefolkningar, även i dessa fall går det att se en viss skillnad vad gäller återlämning av (musei)föremål genom åren.

Under 2008 återlämnades två kranier som tillhörde den australiska urbefolkningen aboriginer som hade hittats på Lunds universitet. Artikeln börjar med att nämna att Lunds universitet överlämnade kranierna och sedan nämns det ganska direkt att kranierna hade köpts under 1800-talet. Information om kranierna i sig nämns kort och det enda som det skrivs om, vad gäller återlämningen, är att de transporteras i trälådor. Sedan är det främsta fokuset på Australiens arbete vad gäller repatriering, här betonades även “sådana så kallade repatrieringar” (Expressen, 2008), vilket indikerar att ordet i sig fortfarande är ett nytt koncept och inte använts lika ofta. Sedan fortsätter det med att Australiens ambassadör i Stockholms intygar att Sverige har varit ett "föregångsland" vad gäller återbördande. Något mer som utmärks i den artikeln är bilden på ambassadören som ger en tavla som en gåva till rektorn på Lunds universitet, som tack för återlämnandet (Expressen, 2008).

Andra återlämningsärenden som berör mänskliga kvarlevor var återlämningen av tre maoriska kvarlevor som återlämnades till Nya Zeeland. Kvarlevorna fanns på historiska museet i Lund och överlämnades till ättlingarna. Artikeln berör kort om kvarlevorna där det nämns att det hade hittats på en ö i Nya Zeeland och därefter hamnat, via London, i Lund (SVT, 2011). Vidare skrivs det om att ambassadören för Nya Zeeland tackar den svenska regeringen och Lunds universitet för det “exemplariska arbetet” (SVT, 2011). Ordet repatriering nämns i denna artikel när det förklaras att överlämningen är en del av Nya Zeelands repatrieringsprojekt (SVT, 2011). Återlämnande av mänskliga kvarlevor slutar dock inte där, på Aftonbladets artikel “Oväntat fynd av borttappat skelett” skrevs det om att det hade hittats ett skelett på Lunds universitet som verkade ha varit försvunnen (Aftonbladet, 2014). Det skrevs om att skelettet var borttappad och av aboriginskt ursprung, mer information än så angående skelettet och dess ursprung skrevs det inte utan det nämndes att det inte är första gången som mänskliga kvarlevor hittas (Expressen 2014). Några år senare återlämnades det skelett som också hade hittats denna gång dock såg rubriken på artikeln annorlunda ut där artikelns rubrik, vad gäller kvarlevorna, gick från “oväntade fyndet” till “Kvarlevor av aboriginsk man ska få vila hemma” (Aftonbladet, 2018).

Skillnaden mellan de tidigare artiklarna, vad gäller återlämnande av mänskliga kvarlevor, och den som sedan gjordes 2018 var att senare blev mer fokus på att det inte längre behandlas som ett fynd eller föremål som enbart ska lämnas tillbaka utan nu skrevs det mer historiskt bakgrund och även om vad den kan ha använts för (Aftonbladet, 2018). Hur det skrivs om kvarlevorna

ändras också och de beskrivs inte längre som skelett utan istället används det ord som "...den aboriginiske mannen..." och "...ska få vila i sina hemtrakter...". Något mer som verkar ha blivit viktig vid artikeln som skrevs 2018 var att ha med rektorns känslor kring kvarlevorna och hur tidigare syn på skelettet kan ha varit, här nämns det även om rasbiologi och att "...det är ju inga positiva tankar..." vad gäller hur dessa kvarlevor har behandlats tidigare och dess syn (Aftonbladet, 2018). Artikeln avslutas med att ta upp lite kort om tidigare återlämningar som har gjorts samt den glädje och stolthet som rektorn på Lunds universitet kände angående återbördandet och att kvarlevorna får tillbaka sin värdighet (Aftonbladet, 2018).

Att det har skett ett skifte i hur diskursen kring återlämnande av mänskliga kvarlevor, har varit unikt i sig då det visar på både ett skifte i hur det har skrivits och talats om de kvarlevorna. Där fokus knappt låg på kvarlevorna i sig utan snarare att de återlämnas och att Sverige har varit duktig, till att det blev mer fokus på vems kvarlevor det var, dess historiska bakgrund och det tog mer hänsyn vid vad som skrevs. Ur både det diskursiva perspektivet samt det postkoloniala är det även intressant med berörande av Sveriges historia vad gäller rasbiologi och att det också var något som det började pratas om, även om kort, visar det på ett steg i bemötandet av landets egna koloniala spår i historien. För att kunna avkolonisera krävs det även en form av bemötande av den egna rollen i historien och att det går från att det undviks att talas om till att det blir mer öppet om hur det diskuteras och detta har gått att se vad gäller återlämnande av mänskliga kvarlevor.

Avslutningsvis för denna del av undersökningen är det några artiklar som har behandlat frågor kring återlämning och repatriering från de senaste åren. Artiklarna från de senaste åren behandlar frågor såsom att återlämnande har blivit en alltmer aktuell fråga till att Världskulturmuseerna vill återlämna Benin-bronserna. Vad gäller nyhetsartikeln "Krav på återförande av museiföremål ökar" belyser det den enorma mängden museiföremål som finns på Världskulturmuseet i Göteborg och där kraven på återlämnande av allt fler föremål har ökat (Grill, 2019). I denna artikel lyfts det upp att fokus har legat på att föremålen vårdas och redovisas på databaser och sedan att nästa fokus är om föremål ska återföras till ursprungsländer. Det tas även upp om att det är de internationella riktlinjerna som följs (Grill 2019), vilket visar på att det kollas runt hur andra museer börjar röra sig kring återlämningsfrågan.

Amat Levin (2021) skrev i sin artikel publicerad på DN ” Nu ökar pressen på väst att lämna tillbaka stulna afrikanska artefakter” angående hur återlämningsfrågan rör sig idag, vad gäller återlämnande av afrikanska artefakter, där skrivs det främst om Benin-bronserna och om deras plundring. Artikeln belyser även hur diskussionen kring återlämnandet har sett ut samt att allt fler länder har börjat röra sig mot en repatriering och att det även ökar pressen på museerna (Levin, 2021). På Expressen publicerades det i artikeln ”Vi deltar visst i debatten om kulturföremålen” angående om bristen hos Världskulturmuseernas aktivitet vad gäller debatterna kring återlämnande av kulturföremål, varpå representanter från Världskulturmuseerna försvarar sig själva genom att ta upp tidigare repatrieringsärenden (Expressen, 2021). Utifrån dessa artiklar verkar de senaste årens fokus ha skiftat på museerna i Sverige och dess roll vad gäller återlämnande av museiföremål. Det är även intressant att det här läggs ett tryck i konfronteringen av de koloniala handavtryck som föremålen och museerna bär med sig och som, enligt artiklarna, behöver konfronteras.

De två senaste åren har det blivit mer fokus på repatrieringen av Benin-bronserna i och med att fler länder har börjat repatrieringen och repatrierat flera av föremålen till Nigeria (Swedenmark, 2022) och där Världskulturmuseets egna initiativ till återlämnande också tagit en plats i diskursen (SVT, 2023). Artiklarna belyser hur det idag är repatriering och återlämning som gäller samt att tänka och agera etiskt (Swedenmark, 2022; SVT, 2023). Det de senaste artiklarna främst har gemensamt är att det betonas att det ligger en viss press på museer idag vad gäller återlämnande av föremålen i deras ägo och ordet repatriering används i varje artikel som en mer självklar del av diskursen för återlämning i svenska nyhetsmedier. Det visar även på en större medvetenhet gällande föremålens problematiska, vad gäller hur de hamnade i museer, förflutna och ett krav utifrån på bemötande av den egna historien.

“Dekoloniserings paradig”

Att diskursen och förhållningssättet kring återlämnande har förändrats har gått att följa genom nyhetsartiklar i media och denna förändring är även något som både de som återlämnar och begär att få återlämnat, medvetna om. Under intervjun med alla tre respondenter framkom det att det har skett ett skifte i återlämningsfrågan i världen över, något som alla var medvetna om och något som har bidragit till att det idag är fokus på återlämnande. De betonar också att detta är något som allt fler människor, även de som inte arbetar inom museivärlden, medvetna om

något som både NCMM samt Statens museer för världskultur var måna om. För NCMM innebär den ökade medvetenheten kring föremålens ursprung en lättnad kring att kunna återfå Benin-bronserna och där respondenten kände att även länder nu vill göra rätt ifrån sig.

För respondent A som arbetar inom Statens museer för världskultur handlade det om att följa den riktning som branschen rör sig för att underlätta sina uppdrag och fortsätta berätta om de samlingar som de har, samt att relationen med besökarna underlättas om de väljer att agera etiskt. Vid en tidigare fråga hade respondent A även svarat att det har skett ett skifte i hur aktuella frågorna är och att man tittar på hur andra länder gör samt att "...Sverige är ju ganska litet, det följer väl ganska mycket de internationella tendenserna..." (Respondent A, Statens museer för Världskultur, 2023-11-23).

Respondent C som arbetar inom kulturdepartementet var inne på samma spår vid frågan om hur ofta återlämnande av museiföremål diskuteras i verksamheten, och menade att repatriering idag är en väldigt stor fråga globalt och att "vi" har kommit in i en "...dekoloniseringsparadigm..." (Respondent C, Kulturdepartementet, 2023-12-13). Respondenten valde även att tillägga att andra länder har "större problem" även om Sverige i sig inte hamnar helt utanför, men att det inte är lika många föremål här som i andra länder som lyckades bättre med koloniseringen.

Detta visar på en medvetenhet som respondenterna har angående förändringen av diskursen kring återlämnande och som påverkar hur verksamheterna väljer att behandla dessa frågor idag. Medvetenheten om att världen tittar på både internationellt, hur andra länder gör och där andra länder tittar på det egna landet, men även nationellt, genom besökarnas medvetenhet om föremålens bakgrund.

Att avkolonisering och dekolonisering användes som begrepp av respondent C själv, visar även på den medvetenhet kring kolonialismens avtryck på de föremål som befinner sig i museets ägo och därmed statens, och genom att återlämna och bemöta den kontext som föremålen hamnade i Sverige, blir det ett försök till avkolonisering av museerna och därmed även förenklar återberättandet av föremålens kontext. Något mer som stack ut i efterhand var att både respondent A och C antingen minimera Sverige som land, genom att kalla det för "litet" eller "lilla Sverige" men även dess roll i kolonialismen, genom att nämna att det inte var lika lyckad som resterande länder som har "större problem". Genom att minska Sveriges roll i

kolonialismen eller genom att kalla landet för litet, skapas det även en vi och de i diskursen för återlämning där *de*, andra tidigare kolonialstater, har en större ansvar i återlämningsfrågan och där *vi* har ett ansvar men inte i samma djup. Detta *vi* och *de* kan även vara ett sätt att minimera den egna rollen i kolonialismen samt lägga ansvaret för vilka steg som tas i avkoloniseringsprocessen på andra länder, detta genom informationen kring att titta på de internationella tendenserna och följa de spåren.

Något som alla tre respondenter diskuterade under intervjun handlade om lån av föremål, detta tog respondenterna själva upp vid olika frågeställningar som behandlade återlämningen av Benin-bronserna. Vad gäller respondent A, som arbetar inom Statens museer för världskultur, valde hen att svara i slutet av en fråga som handlade om när det bestämdes att återlämna Benin-bronserna, att "...Sen är det inte säkert att föremålen inte längre visas hos oss på grund av att äganderätten skrivs över. Vi har sett i Tyskland och andra länder att man får låna dem ändå."

Något som respondent C valde att tillägga angående förändring kring återlämnande, var att det inte längre går att tänka så som det gjordes innan; där länder samlade och presenterade resten av världen, och att det idag snarare skulle anses "...absurd...". Samtidigt som det betonades att det är viktigt att möta föremålen och få en "kunnig kontextualisering" för att detta skulle föra alla närmare. Här menade respondent C även på att inte alla som begär att återfå föremålen ville nödvändigtvis ha tillbaka allt, att det inom museer går att låna föremålen under både kortare och längre tid. Hen valde även att tillägga att Benin-bronserna lär nog visas i resten av världen hädanefter.

Respondent B som arbetar inom NCMM valde också själv att tillägga under intervjun, att de förstår att föremålen har varit runt världen så pass länge att de måste ha någon betydelse för de länder som har de i ägo:

I always see that these objects have been there for decades in those countries and they have formed some kind of attachment through the communities as well /.../ in this respect we don't want to simply create a vacuum, for that reason, we feel that leaving the objects on loan would be the right thing to do. (Respondent B, National Commission for Museum and Monuments, 2023-11-23)

Vidare fortsatte respondenten med att berätta om att deras mål är att få presentera föremålen själva även om det skulle göras i museer runt om i världen. De vill få kunna berätta sin egen

historia och kontext kring föremålen och dess betydelse, inte det som har tillskrivits dem. För respondent B innebär repatrieringen ett sätt att få presentera den egna historien om föremålen och även bekräftelse av händelser, då vissa av föremålen berättar om en viss händelse. Att få tillbaka föremålen och visa upp dem själva är också viktigt då, som respondent B valde att betona, finns det generationer i landet som inte ens har fått se dessa föremål. Det finns en viss stolthet över att få visa upp de föremål som respondent B menade hade skapats av de egna förfäderna och att få kunna visa de föremålen i de egna museerna innebär också ett sätt att kunna visa på den egna kunskapen.

Avkoloniseringsprocessen ser olika ut för både Världskulturmuseerna samt NCMM, för museerna innebär det att få kunna återberätta föremålens historia för besökarna och att det är den nya händelsen med föremålen som besökarna lär vara intresserade av. Enligt respondent A skulle återlämningsärendet också komma att bli en del av svenskt kulturarv, om hur föremålen hade kommit till Sverige och sedan hur kampen om återlämnandet såg ut, allt detta menade respondenten var något som besökarna också lär vara intresserade av. Avkoloniseringsprocessen används inte enbart för att avkolonisera museerna, detta genom att föremålens status ändras från att ha varit något som härstammar genom plundring och symbol för "status" till att de nu är i museet genom lån. Detta underlättar för museerna när det kommer till att kunna fortsätta visa föremålen för besökarna, dock går det att tillägga att det nu är där genom lån. Avkoloniseringen ändrar även diskursen kring återlämning genom att återlämning inte innefattar att alla föremål återlämnas, snarare får lån en plats inom diskursen för återlämning. På detta sätt påverkar även Statens museer för världskultur sina besökares diskurs kring föremålen genom återlämningsärendet.

Avkoloniseringen för respondent B och även ursprungslandet, blir genom att få återberätta om föremålen, dess värde och mening, den kontext det skapades samt historia och detta blir även ett sätt att komma ifrån "huvudberättelsen", den koloniala berättelsen, i både det egna landet men även de respektive länder som föremålen befinner sig i. Detta är också ett sätt att påverka diskursen kring föremålen och dess uppfattning för museernas besökare. Något som verkade viktigt för respondent B var att även informera om att de har sina egna kunniga personal och att de har själva byggt flera museer som ska kunna bevara deras föremål på rätt sätt så att de kan tillgängliggöras till det egna folket och andra intresserade.

...I know that there are a lot of bets as to where the objects go and also at what conditions these objects will be at the return, and what kind of expertise we have to look at these objects. These objects have been in these countries before and they were there for decades and taken illegally and not many people talk about how they were after that stress? We are civilized country we are civilized community, we respect our country and therefor we will do our best for our objects to make sure they are kept under a good condition and make sure it is available for public and researchers so they can get some knowledge of the objects, its something we are capable of doing as institution, community and country here (Respondent B, National Commission for Museums and Monuments, 2023-11-23)

Att respondent B valde att ta upp detta och vikten av att ha ett museum med en viss standard samt kunnig personal, visar på den maktstruktur som väst bär med och den ideala korrektheten angående hur saker ska göras på, i detta fall, hur föremål ska bevaras och av vilka. Att Respondent B även tog upp om att de vet om de tidigare diskurserna angående återlämnande av föremålen och varför de inte ska återlämnas till ursprungsländerna, visar också på att de har behövt kunna bevisa sina egna kunskaper och verksamheter för att kunna få bevara det egna föremålet. Det visar på att det finns "rätt" sätt som dessa föremål behöver behandlas och att detta är genom att de visas upp i museer och att det ska vara kunnig personal, något som länge ansetts ursprungsländerna inte ha. Detta illustrerar också en medvetenhet kring tidigare idéer att det är enbart västs kunskap som andra länder utanför väst behöver förhålla sig till. Att utöver detta lägga till att de (Nigeria) är ett civiliserat land och samhälle visar också på en medvetenhet kring den syn som väst har eller har haft vad gäller länder utanför väst. En annan viktig punkt som respondenten lyfte var att ingen tänkte på om föremålens välbefinnande och påverkan efter att de utsattes för den stress som de gjorde när de togs ut ur landet. Denna medvetenhet kring hur tidigare diskurser för föremålens återlämning och syn på landet (Nigeria) har varit, visar också på kampen om att försöka motbevisa västs föreställningar om Nigeria och befolkningens kunskapsförmåga. Detta blir också en viktig faktor i avkoloniseringsprocessen.

Återlämnningens roll

En fråga som ställdes till alla tre respondenter var om de använde sig av återlämning eller repatriering i sina verksamheter och vilket som de ansåg var passande inför ärendet med Benin-bronserna. Svaren som alla tre gav var liknande på sätt och vis men skiljdes ändå någorlunda åt. För respondent A som arbetar inom Statens museer för Världskultur var svaret att inom den branschen så föredrog många att använda termen återlämnande då det även inkluderade

repatriering och restitution samt att det var väldigt lite skillnad mellan termerna, men att termen återlämning ändå kunde innefatta allt. Respondent A använde sig också av ordet återlämnande under hela intervjun men förklarade vad repatriering innebar samt att det används nog mer internationellt, men att i svensk kontext är det nog återlämning som gäller. Respondent C som arbetar inom kulturdepartementet hade använt sig av ordet repatriering under hela intervjun fram till att frågan ställdes och där svaret blev att de båda kanske har samma mening men att repatriering förmodligen hade en mer specifik betydelse och därefter användes både återlämning och repatriering omväxlande.

Vad gäller respondent B som arbetade på NCMM så var svaret att det inte spelade någon roll vilken av de som valdes att användas, att de själva kunde använda repatriering, restitution och återlämning omväxlande. Prioritet för respondent B och arbetet med återlämningsfrågan var snarare att få tillbaka föremålen till ursprungslandet för att kunna presentera dem för generationer som inte hade fått se dem då världen runt har haft och har de i sina ägo. Respondent B valde även att betona föremålets vikt för folkets identitet. Under samtalsgången med respondent B användes dock repatriering konsekvent fram till att frågan ställdes och därefter började återlämna och restitution också att användas. Det går inte fastställa helt om vilken som är det begreppet som respondenterna anser vara det korrekta för återlämning men baserad på intervjun så är det förstnämnda begreppet som styr deras egen diskurs och vad som har använts i återlämningsärendet rörande Benin-bronserna.

Något mer som kan kopplas till diskursen kring återlämning är orden "etisk" och "rätt", att dessa är något som har en viss roll och betydelse genom nodalpunkten repatriering. Att agera etiskt och göra rätt ifrån sig, var det som alla tre respondenterna på ett eller annat sätt poängterade och att det är också det rätta sättet idag att tänka kring dessa föremål och som en anledning bakom dess återlämnande. Både respondent A och C tog upp under intervjun att när dessa föremål plundrades och tog ut ur landet var det inget "illegalt" som hade skett, det fanns inga lagar som sa att de inte fick göra det och därför anses denna återlämningsärende vara annorlunda, enligt respondenterna. Respondenterna förklarade att det dem tittar på i Nigerias fall, vad gäller återlämnande, är genom en etisk ståndpunkt. Att det handlar om att agera etiskt och göra det rätta, poängterades ytterligare en gång med respondent C vid frågan om vad hen ansåg var viktig vid återlämnande. Då var svaret:

Det är viktigt att de är transparenta, att alla fakta kommer på bordet, viktigt att man går in med ambitionen att få mer kunskap om föremålen ihop med de olika intressenterna, viktigt att man inte tror att man kan ställa historien till rätta, det kan man inte. Man kan agera etiskt utifrån dagens mått, det går inte att göra om, göra om och göra rätt. Det går bara att göra vad vi tror är rätt utifrån våra värderingar idag. (Respondent C, kulturdepartementet, 2023-12-13).

Just att alla tre respondenternas synpunkt angående att frågan kring återlämnande ser annorlunda ut idag beror på en ökad medvetenheten samt viljan att göra det rätta, visar också på en maktstruktur som väst än idag bär på, att det inte är förrän det blir ett etiskt dilemma och viljan att göra det rätta för tidigare kolonialstater som föremålen returneras. Vad gäller idén om "våra värderingar idag" visar det också på att det är värderingar som återlämnandet utgår ifrån. Både respondent A och C tog också upp att plundringarna var känt redan under den tiden och hur det hade gått till, det var dessutom väldokumenterat. Vid frågan om vad som gjorde att återlämnandet nu blev aktuellt för Statens museer för Världskultur, började respondent A med att berätta om att det var en uppenbar plundring och stöld redan 1897, då det hände, samt att kort därefter började Nigeria redan då att begära om att få tillbaka föremålen. Detta visar på att trots att Nigeria hade begärt om att återfå sina föremål kort efter plundringen tog det över 100 år för återlämnandet att bli aktuellt och detta för att västs värderingar har förändrats.

En fråga som ställdes till respondent A och B, berörde Benin-bronsernas betydelse och roll för de olika parterna. Vad gäller respondent A var frågan vad föremålen har haft för betydelse för museet och till detta blev svaret att det är ett spännande och rikt kulturarv och att då nästan hel samlingen är utställd på etnografiska museet och att det hade föremålen inte varit om de inte var betydelsefulla. Vidare svarade respondent A att det finns inspelade filmer med människor med nigerianskt påbrå som pratar om föremålen och dess betydelse. Respondenten valde att berätta om att det var en status förr att ha Benin-bronserna i sina samlingar, trots kunskap om dess plundring, men att det idag snarare vore märkligt att inte lämna tillbaka föremålen och att det inte går att svara på frågan. Vid nästa fråga som gällde om föremålens betydelse för Sverige blev svaret enbart att respondenten ej kunde svara på den.

Frågan om föremålens betydelse ställdes till respondent B, dock formulerad kring vad för betydelse föremålen har för landet och vad det skulle innebära att få ha dem tillbaka. Respondenten började med att förklara att dessa (Benin-bronserna) är levande objekt och inte något konstnärligt, så som väst har tolkat dem.

These are objects that are a part of our identity, they're part of our heritage. We cherish them because they are part of our daily lives. We see these objects in many ways and aspects of life, that is what they are, that is the role that they play. Those objects will continue to be presented that way. They are living arts of our communities. When we heard about its return, joy was among our people. There is no way you can express the feeling of people being united with these objects, after many years of these objects that have been away, you cannot express it. (Respondent B, National Commission for Museums and Monuments, 2023-11-23)

Respondent B fortsatte med att berätta om när de hade besökt Schweiz för att se vissa av föremålen och sedan att en av deras (Nigerias) experter inom föremålen hade förklarat för de schweiziska museiintendenterna om föremålens betydelse, till vilket de var överraskade över då de inte hade hört om det innan.

Frågan om vad för betydelse föremålen har haft och har var viktig att ställa inför denna uppsats för att få en bild av förhållningssättet till Benin-bronserna och dess värde. För respondent A var det inte enkelt att svara på frågan under intervjun och hen ansåg till en början att frågan var svår att svara på och det svar som gavs berörde andra aspekter än vad för betydelse Benin-bronserna har haft för museet. Att nästan hela samlingen är utställd på museet och att det hade dem inte varit annars, antyder att det finns föremål i museerna som delvis eller inte alls ställs ut. Detta stärks även av att när det ställdes en följdfråga till respondent A, om vad som skulle hända om de inte skulle få låna föremålen, var svaret att det inte skulle påverka museet så mycket. Respondenten fortsatte med att berätta om att det enbart är några få procent av föremål som är i museets ägo som är utställda, och att de ändå har funderat på att göra om utställningar på Etnografiska. Respondent A lade även till att museet kommer att vara fullt med eller utan Benin-bronserna.

Benin-bronsernas betydelse valdes att tas upp för att skapa en förståelse kring föremålens roll och värde för de olika verksamheterna och länderna. Vad gäller Benin-bronsernas betydelse och roll för Världskulturmuseerna, enligt respondent A, verkar det ligga i att det är ett spännande och rikt kulturarv och då nästan hela samlingen är utställd har det en betydelse. Men vikten av föremålens betydelse ligger också i den betydelse den har för folket med nigerianskt påbrå, som har filmats medan de talar om föremålens betydelse. Samtidigt som det verkar vara betydelsefullt verkar det också vara enkelt att kunna ersätta utställningen med Benin-bronserna med en annan samling i museets ägo.

Vad gäller föremålens betydelse, för Nigeria, kände respondent B att hen knappt kunde börja med att förklara dess betydelse då det betydde så pass mycket och där Benin-bronserna inte enbart var en del av arvet utan också en del av folkets identitet samt dagliga liv.

För museet, som det nämndes tidigare, innebär återlämningen en chans att få låna föremålen och därmed förändra diskursen kring föremålen då de inte längre är ett resultat av en plundring, snarare är plundringen en del av dess tidigare kontext (historiska bakgrund). Dock om museet inte får låna föremålen utan gör om utställningen blir frågan både vad för föremål som lär ställas ut och om diskursen lär förändras vad gäller museisammanhang då det ställs ut nya föremål som kan vara subjekt för nästa repatrieringsärende. Med detta menas att då museerna idag har som mål att avkolonisera sin verksamhet att det inte längre blir möjligt med föremål där dess historiska kontext lär vara detsamma som föremålet innan.

Vad gäller återlämnandet i sig, ställdes det en fråga om vad återlämnande av föremålen skulle innebära för de olika parterna. Till detta svarade respondent A att föremålen inte längre lär ägas av svenska staten då äganderätten skrivs över. Sedan att det blir upp till de nya ägarna om vad som händer med föremålen, vart de ska befinna sig och hur föremålen ska presenteras och dess historia. Det var i detta sammanhang som respondenten menade, som tidigare nämnt, att återlämningsärendet i sig blir en del av det svenska kulturarvet och att det är detta som besökarna lär vara intresserade av.

“Att lilla Sverige utreder, när den här typen av ärende uppstår idag, är det en självklar del av att vara ett museum med internationella samlingar” (Respondent A, Statens museer för Världskultur, 2023-11-23)

Vad gäller respondent B blev svaret att föremålen hade tagits ifrån ett samhälle under en tid som den höll på att blomstra och att föremålen är en del av ett samhälle som spelar en annan roll. Sedan att det är viktigt vid återberättande av föremålens hela historia och den kontext som de kom tillbaka, historien om hur de togs ut ur landet, dess kamp att återfå dem och när de väl returnerades. Detta var viktigt för respondent B att det inte längre skulle finnas något vakuum vad gäller återberättandet av dess färd fram till att de repatrierades. Respondent B lade även till att hur föremålen hade tagits ut ur landet på ett ”illegalt” sätt är också en viktig del av dess kontext då det även visar på diskursen kring en del av föremålens historiska bakgrund. För respondent A och C var det inget ”illegalt” som hade skett då det inte fanns några lagar, medan

det idag skulle anses det. Att det idag skulle anses illegalt visar också på en makt hos väst att det inte blir illegalt förrän väst applicerar det. Istället för detta används ord som ”plundring” och ”stöld”, trots att stöld också är illegalt men samtidigt anses det som hände 1897 inte vara det. Detta visar också på att diskursen kring repatrieringsärendet kan komma att se annorlunda ut och i detta fall blir det intressant hur dessa föremåls historia lär presenteras i museerna. Då alla respondenter är överens om att Benin-bronserna ska presenteras, och dess historiska kontext återberättas av ursprungslandet, belyser detta en eventuell förändring kring diskursen av vad som anses illegalt och förändrar besökarnas diskurs.

Slutdiskussion

Syftet med den här studien har varit att undersöka hur diskursen för återlämning av museiföremål har förändrats från en tid av skepticism till ursprungslandets förmåga för att kunna bevara det egna föremålet, till idag där en museimyndighet i Sverige själva utreder och begär regeringen för återlämnande av Benin-bronserna till Nigeria. För att besvara studiens frågeställningar har en kvalitativ metod som består av en analys av nyhetsartiklar och intervju med tre respondenter, som arbetar med den aktuella återlämningsfrågan, gjorts. De frågeställningar som ställdes i början av studien har besvarats i de tre olika delarna av analysen. Frågeställningarna är alla relaterade kring förändring av diskursen för återlämning och dess betydelse i ett postkolonialt sammanhang.

Vad gäller frågeställning ett om hur diskursen för återlämning av museiföremål har förändrats, besvarades detta genom analys av olika nyhetsartiklar mellan åren 2007 fram till 2023 där en klar förändring kring återlämningsfrågan gick att belysa. De återlämningsärenden som har behandlats, har bestått av olika föremål i museer till repatriering av mänskliga kvarlevor. Vad gäller diskursens förändring går det att konstatera att ordet repatriering har börjat ta en större plats i diskursen för återlämning och att medvetenheten kring föremålets problematiska bakgrund har resulterat i att det idag är en större press på museers aktiva deltagande vid återlämningsfrågor. Vad gäller mänskliga kvarlevor kan det även där konstateras en förändring av diskursen kring synen på att det har gått från att behandlas som ett föremål till att det behandlas med värdighet där det handlar om mänskliga kvarlevor som det framkommer.

I nästa analysdel besvaras frågeställning två som berör försöken till avkolonisering för de olika parterna. Här kan det konstateras att avkoloniseringsprocessen ser olika ut och har olika funktioner beroende på om det är mottagare av Benin-bronserna eller avsändare. Det har gått att konstatera att det finns en aktiv medvetenhet kring avkoloniseringens försök och att den ökade medvetenheten kring samhället både internationellt och nationellt är det som har drivit frågan framåt. Dock har det också gått att belysa att det finns en form av vi och dem inom en europeisk kontext, vad gäller vilka länder som har ett större ansvar vid återlämnande av föremålen, där det egna ansvaret minimeras genom antalet föremål som länderna har i sin ägo.

Avkoloniseringsprocessen för mottagarland ligger i försöken att få återberätta Benin-bronsernas historia och bakgrund utifrån den egna kunskapen istället för det som applicerats av länder i väst. Avkolonisering av föremålen är också att få återberätta Benin-bronsernas historiska bakgrund utan den koloniala huvudberättelsen. Förutom detta visade respondenten även på en medvetenhet och kamp om att försöka ändra det föreställningar som väst har eller har haft angående ursprungslandet och dess befolknings förmåga och kunskaper till att kunna presentera och bevara deras egna föremål. På detta sätt blir det även ett försök till förändring av diskursen vad gäller Nigeria och dess befolknings förmåga.

Vad gäller den sista delen av analysen var meningen att analysera återlämnningens roll för de olika parterna och där det kan konstateras att återlämningen för samtliga respondenter har saker gemensamt samtidigt som det skiljs åt. Denna del av analysen och delen innan har saker gemensamt, vad gäller respondenternas svar. De gemensamma faktorerna är avkolonisering vare sig det handlar om att rentvå den egna verksamheten och landet eller återfå den egna makten till föremålen samt den egna historien. Att avkolonisera föremålen är också ett gemensamt mål, dock ur olika perspektiv och anledningar. Genom avkolonisering av föremålen är det andra målet förändring av dess diskurs för samhället, i detta fall handlar det också om att kunna presentera föremålen i ett samhälle där fler är medvetna om det problematiska sättet som föremålen har tagits ut ur ursprungsländerna samt kommit till museerna.

Vad gäller avkoloniseringen av museerna i ett samhälle, där det finns en medvetenhet kring föremålens problematiska bakgrund, är detta något som även framkommer i Engmans (2023) avhandling. I avhandlingen lyfts det upp om museipersonalens medvetenhet och försök till avkolonisering av museerna och föremålen för att kunna attrahera museibesökare med afrikanskt påbrå, och där detta skulle göras genom bättre representation. Det fanns en medvetenhet hos museipersonalen angående hur föremålen har presenterats genom en vit och svensk bild av Afrika, och där det misstänktes bidra till bristen av besökare med afrikanskt påbrå (Engman, 2023;70f). Engman (2023:72f) menade dock att bättre representation i museerna inte är detsamma som avkolonisering.

Engmans (2023) avhandling har väckt nya tankar i sig vad gäller denna studie och myndigheternas hopp om att få låna föremålen då det förändrar föremålens status från plundring till lån och därmed kan attrahera de museibesökare som, i Engmans avhandling (2023:72ff) museerna inte lyckas få till. Genom att ändra föremålens status till lån, bidrar det

till avkolonisering av museerna och där det dessutom blir kunniga från ursprungsländerna som presenterar föremålen, vilket i sig kan även vara ett försök att bidra till att attrahera fler museibesökare.

Vad gäller självaste rollen som återlämningen av Benin-bronserna spelar för de olika parterna kan det konstateras att för Statens museer för världskultur innebär Benin-bronserna i sig ett spännande och rikt kulturarv, men där den också kan ersättas av en annan, vid händelse där lån inte skulle vara möjligt. Återlämningens roll ligger dock i avkoloniseringen av verksamheten, att följa de internationella tendenserna och ta sitt etiska och moraliska ansvar i återlämningsfrågan. De nya tankar som har väckts i analysen är dock också vad det skulle innebära för Statens museer för världskultur om de inte skulle få behålla föremålen genom lån samt om det ställs ut nya föremål ur en annan samling om de kan komma att bli subjektet för ett nytt etiskt dilemma för museimyndigheten. För så länge föremålen inte byter status till lån, är de en konstant påminnelse av en tidigare mörk historia i västs försök till avkolonisering och en fortsatt etisk dilemma.

Vad gäller återlämningens roll för mottagarland ligger det i att få kunna återberätta hela den kontext kring föremålets återkomst och inte utelämna information om vad som har skett. Utifrån dessa svar har det även gått att dra slutsatsen att diskursen kring föremålets historiska bakgrund kan komma att se annorlunda ut, inte för att det inte längre är väst som presenterar föremålen, utan att de ord och tecken som har undvikits så som *illegalt* är något som kan komma att appliceras på dess kontext och där diskursen kring föremålen kommer att styras av ursprungsland vilket också i sig lär påverka museibesökarnas diskurs.

Som ett avslutande del där alla delar av analysen sammanställs har det gått att följa flera röda trådar inom diskursens förändring vad gäller återlämnande, där det ena är att förändringen har inneburit bemötande av de egna koloniala spåren och strukturen i historien. De internationella trenderna och förändringarna i diskursen har också gått att följa genom alla delar av analysen där ordet repatriering har fått en allt större plats i diskursen för återlämning och kan konstateras är nodalpunkten som resterande tecken får sin betydelse genom. Inom det diskursiva fältet går det att konstatera att ifrågasättandet av ursprungslandets förmåga att ta hand om de egna föremålen och att det kan bättre bevaras i museer här, inte längre är något som återkommer varken i de senaste nyhetsartiklarna eller någon gång under intervjun med respondenterna. Däremot har detta också väckt en ny tanke kring om det inte längre är relevant då kunskaperna

om att föremålen ska bevaras och visas i museer med kunnig personal är något som, det visade sig med i analysen, mottagarlandet är medvetna om och redan kunnat bevisa sina resurser.

När det gäller återlämning av museiföremål, generellt finns det många aspekter som kan täckas och skrivas om och detta är enbart en mindre studie i ett större fält, där det finns olika sätt att närma sig temat samt olika teoretiska perspektiv. Diskursanalys samt postkolonialism valdes inför denna studie som ett sätt att närma sig temat om hur diskursen kring återlämnande av museiföremål i Sverige har förändrats, från att det ansågs vara bättre bevarad i det egna landet och verksamheten, till att en museimyndighet idag själva begär regeringen om att återlämna Benin-bronserna.

För framtida forskning vore det intressant med en studie kring återlämnande av mänskliga kvarlevor som inte är utanför Sverige, detta då vid sökande av olika återlämningsärenden var det väldigt mycket nyhetsartiklar som behandlade frågor kring samiska kvarlevor. Detta väckte också ett intresse, men då denna studies fokus var återlämning av föremål utanför Sverige analyserades inte de artiklarna. Sveriges utövande av kolonialmakt, vad gäller samerna och återlämnande av samiska föremål och kvarlevor är i sig är en intressant utgångspunkt för en framtida forskning.

Källor och litteratur:

Otryckta källor

Intervjuer

1. Respondent A

Yrke: Arbetar inom Statens Museum för Världskultur

Intervjudatum: 231123

Intervju via zoom

Intervjun utförd av författaren

2. Respondent B

Yrke: Arbetar inom National Commissions for Museum and Monuments

Intervjudatum: 231123

Intervju via zoom

Intervjun utförd av författaren

3. Respondent C

Yrke: Arbetar inom kulturdepartementet

Intervjudatum: 231213

Intervju via skype

Intervjun utförd av författaren

Tryckta källor

Berg, Linda (2016) Postkoloniala studier i (red) Gunnarsson Jenny & Öhlander Magnus. *Tillämpad kulturteori* Studentlitteratur AB, Lund

Bolander Eva & Andreas Fejes (2015) Diskursanalys i (red) Fejes & Thornberg. *Handbok i kvalitativ Analys, 2 andra upplagan* Liber AB: Stockholm

Brulon, Bruno & Witcomb Andrea (2023) *Editorial: Towards Decolonisation* Museum International, Volume 74, pages iv-xi

- Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*, 2. uppl., Liber AB, Stockholm
- Engman, Charlotte (2023) *Desires of decoloniality and museal logics - Encounters between the Swedish Museum of Ethnography, democratic ideals, and contemporary audiences* Umeå: Department of Culture and Media Studies
- Eriksson, C, Eriksson Baaz M. & Thörn, H. (red.) *Globaliseringens kulturer: Den postkoloniala paradoxen, rasismen och det mångkulturella samhället* Nora, Nya Doxa
- Eyssette, Jérémie (2023) *Restitution vs. Retention: Reassessing: Discourses on the African Cultural Heritage*. African studies review. vol. 66 (2023) nr, 1
- Laclau, Ernesto & Mouffe, Chantal (1985) *Hegemony and Socialist Strategy: Towards a Radical Democratic Politics* Verso, London
- Monroe Warne, John (2019) *Restitution and the Logic of the Postcolonial Nation-State* African Arts, Volume 52, Number 3, Autumn 2019, pp. 6-8 (Article) The MIT Press
- Oluwatoyin Sogbesan och Tokie Laotan-Brown (2022) *Reflections on the Customary Laws of Benin Kingdom and Its Living Cultural Objects in the Discourse of Ownership and Restitution* Santander Art and Culture Law Review, Volume 2, pages 29-48
- Reppas II, J Michael (2007) *Empty International Museums' T Empty International Museums' Trophy Cases of Their Looted Trophy Cases of Their Looted Treasures and Return Stolen Property to the Countries of Origin and the Rightful Heirs of Those Wrongfully Dispossessed* Denver Journal of International Law & Policy, Volume 36, Number 1 Winter, Article 5
- Said, Edward *Orientalism* (1993) Ordfronts förlag, Stockholm
- Stråth, Bo (2012) *Sveriges Historia 1830-1920* Nordstedts, Stockholm
- Winther Jørgensen Marianne & Louise Phillips (2000) *Diskursanalys* Studentlitteratur AB, Lund
- Elektroniskt material

Aftonbladet (2020) "Historien om Aftonbladet" Aftonbladet, publicerat 2020-06-23 <https://www.aftonbladet.se/omaftonbladet/a/rAjLze/historien-om-aftonbladet> [läst 2023-12-20]

Aftonbladet (2010) "Peru kräver tillbaka textilier" Aftonbladet, publicerad 2010-01-21 <https://www.aftonbladet.se/senastenytt/ttnyheter/inrikes/a/G1PpEB/peru-kraver-tillbaka-textilier> [läst 2023-12-04]

Aftonbladet (2014) "Oväntat fynd av borttappat skelett" Aftonbladet, publicerad 2014-02-11 <https://www.aftonbladet.se/senastenytt/ttnyheter/inrikes/a/1kW9WX/ovantat-fynd-av-borttappat-skelett> [läst 2023-12-04]

Aftonbladet (2018) "Kvarlevor av aboriginsk man ska få vila hemma" Aftonbladet, publicerad 2018-08-21 <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/8wA0Jr/kvarlevor-av-aboriginsk-man-ska-fa-vila-hemma> [läst 2023-12-04]

Benaissa, Mina (2023) "Museer vill lämna tillbaks Beninbronser – ber regeringen om lov" Sveriges Radio, publicerad 2023-02-22 <https://sverigesradio.se/artikel/museer-vill-lamna-tillbaks-beninbronser-ber-regeringen-om-lov> [läst 2023-11-10]

Cederskog, Georg (2014) "Göteborg återlämnade textilier till Peru" Dagens Nyheter., publicerad 2014-06-18 <https://www.dn.se/kultur-noje/goteborg-aterlamnade-textilier-till-peru/> [läst 2023-12-04]

Dagens Nyheter. (2008) "Om Dagens Nyheter" Dagens Nyheter., publicerad 2008-02-28 <https://www.dn.se/nyheter/om-dagens-nyheter/> [läst 2023-12-31]

Expressen (2008) "Aboriginska kranier återbördas" Expressen, publicerad 2008-02-19 <https://www.expressen.se/kvallsposten/aboriginska-kranier-aterbordas/> [läst 2023-12-04]

Expressen (2009) "Peru kräver tillbaka textilier" Expressen, publicerad 2009-12-23 <https://www.expressen.se/gt/peru-kraver-tillbaka-textilier/> [läst 2023-12-04]

Expressen (2014) “Oväntade fyndet: Ett skelett från Australien” Expressen, 2014-02-11 <https://www.expressen.se/kvallsposten/ovantade-fyndet-ett-skelett-fran-australien/> [läst 2023-12-04]

Expressen (2021) “Vi deltar visst i debatten om kulturföremålen” Expressen, publicerad 2021-09-01 <https://www.expressen.se/kultur/vi-deltar-visst-i-debatten-om-kulturforemalen/> [läst 2023-12-04]

Gregg, Emma (2022) “The story of Nigeria's stolen Benin Bronzes, and the London museum returning them” National Geographic, publicerad 2022-09-17 <https://www.nationalgeographic.com/travel/article/nigeria-stolen-benin-bronzes-london-museum> [läst 2023-12-15]

Grill, Martin (2019) ” Krav på återförande av museiföremål ökar” SVT Nyheter, publicerad 2019-02-10 <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/krav-pa-aterforande-av-museiforemal-okar> [läst 2023-12-04]

Hibombo, Abdul (2022) “Tyskland återlämnar hundratals konstföremål till Nigeria” SVT Nyheter, publicerad 2022-07-07 <https://www.svt.se/kultur/beninbronser-aterlamnas-till-nigeria> [läst 2023-11-10]

Håkansson, Axel (2017) ” Göteborg lämnar tillbaka stulna museiföremål” SVT Nyheter, publicerad 2017-12-08 <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/goteborg-lamnar-tillbaka-stulna-museiforemal> [läst 2023-12-04]

Levin, Amat (2021) ” Nu ökar pressen på väst att lämna tillbaka stulna afrikanska artefakter” Dagens Nyheter., publicerad 2021-05-02 <https://www.dn.se/kultur/amat-levin-nu-okar-pressen-pa-vast-att-lamna-tillbaka-stulna-afrikanska-artefakter/> [läst 2023-12-04]

Lundin, Caroline (2018) “Frankrike uppmanas lämna tillbaka afrikanska museiföremål” SVT Nyheter, publicerad 2018-11-21 <https://www.svt.se/kultur/frankrike-uppmanas-lamna-tillbaka-afrikanska-museiforemal> [läst 2023-11-10]

National Commission for Museum and Monument (u.å) “Efforts at Repatriation”
<https://museum.ng/efforts-at-repatriation/> [läst 2023-12-30]

Nilsson, Owe (2023) “Ska Sverige lämna tillbaka de plundrade skulpturerna från Benin City?”
Dagens Nyheter., publicerad 2023-07-31 <https://www.dn.se/kultur/ska-sverige-lamna-tillbaka-de-plundrade-skulpturerna-fran-benin/> [läst 2023-11-10]

Pauli, Calle (2007) ”Lämna tillbaka eller inte? Debatt på Nordiska museet om återlämning av föremål.” Dagens Nyheter., publicerad 2007-11-28 <https://www.dn.se/arkiv/kultur/lamna-tillbaka-eller-inte-debatt-pa-nordiska-museet-om-aterlamning-av-foremal-2/> [läst 2023-12-04]

Regeringskansliet (2023) “Statens museer för världskultur får återlämna kulturarvsföremål till Bolivia och Nigeria” publicerat 2023-07-16
<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/11/statens-museer-for-varldskultur-far-aterlamna-kulturarvsforemal-till-bolivia-och-nigeria/> [läst 2023-12-30]

SVT Nyheter (2011) ”Maoriska kvarlevor återlämnade” SVT Nyheter, publicerad 2011-04-29
<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/skane/maoriska-kvarlevor-aterlamnade> [läst 2023-12-04]

SVT Nyheter (2023) ”Världskulturmuseerna vill återlämna Beninföremål” SVT Nyheter, publicerad 2023-02-22 <https://www.svt.se/kultur/varldskulturmuseerna-vill-aterlamna-beninforemal> [läst 2023-12-04]

SVT Nyheter (u.å) “Om oss” <https://omoss.svt.se/svts-roll/svt-ar-sjalvstandigt-och-oberoende.html> [läst 2023-12-31]

Swedenmark, Elin (2022) ”Repatriering – framsteg i glödhet fråga” Aftonbladet, publicerad 2022-12-21 <https://www.aftonbladet.se/nojesbladet/a/134Ajk/repatriering-framsteg-i-glodhet-fraga> [läst 2023-12-04]

Ullberg, Sara (2007). “Krav på museer: lämna tillbaka mer!” Dagens Nyheter., publicerad 2007-08-30 <https://www.dn.se/kultur-noje/konst-form/krav-pa-museer-lamna-tillbaka-mer/> [läst 2023-12-04]

Världskulturmuseerna (u.å) ”Om Världskulturmuseerna”
<https://www.varldskulturmuseerna.se/om-varldskulturmuseerna/> [läst 2023-11-30]

Världskulturmuseerna (2020) “Kungariket Benin och den europeiska koloniseringen av Afrika” publicerad 2020-08-20 <https://www.varldskulturmuseerna.se/digitala-resurser/skolprogram-online/allt-har-en-historia/kungariket-benin-och-den-europeiska-koloniseringen-av-afrika--minneshuvud-av-drottningmoder-1800-tal-e.v.t/> [läst 2023-12-15]

Världskulturmuseerna (2023) “Världskulturmuseerna får återlämna Beninföremål till Nigeria” Publicerad 2023-02-22 <https://www.varldskulturmuseerna.se/samlingarna/aterlamnande-av-foremal-ur-samlingarna/benin-aterlamnande/> [läst 2023-12-15]